

Oponentský posudek diplomové práce Alexandra Bobáka s názvem *Autor v kyberpriestore: porovnanie súčasnej pozície autora a autorskej anonymity s teóriami Michela Foucaulta a Rolanda Barthesa*.

Autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Autor své téma zřetelně vyznačuje již v názvu práce, dále jej rozvádí v úvodu, aby nakonec centrální tezi předvedl jasně, srozumitelně a přehledně v celé své práci. Diplomová práce má tudíž zcela přehlednou strukturu, autor jasně deklaruje svá východiska, odůvodňuje jednotlivé kroky, zřetelně rekapituluje to, k čemu dospěl.

Přestože bývají práce na toto téma poměrně neurčité, což je dáno z části ne zcela jasným a metaforickým jazykem Barthesových esejů (to si však autor uvědomuje a několikrát tento fakt komentuje), tato práce se svojí jasností neurčitosti a ne zrovna čitelné metaforičností vyhýbá. Je tudíž sympatické, že autor ve své práci nic neskrývá, ovšem v její obnaženosti je také patrné, nakolik si ji autor rozvrhne do několika málo poměrně jednoduchých kroků, čímž si svoji práci notně ulehčuje.

Těžištěm jeho výkladu jsou totiž dva poměrně krátké (zejména v případě Barthesova eseje) texty – Smrt autora a Foucaultův Co je autor?. Autor texty poměrně detailně parafrázuje, parafráze prokládá citacemi, aby je nakonec ještě shrnul do pár přehledných bodů. Takto vypracované teoretické pole (nijak komplikované a značně neproblematizované – autor ke dvěma zmíněným autorům nevyužívá žádnou sekundární literaturu) mu slouží k analýze moderního způsobu autorství na literárním webu Písmák. Centrální teze spočívá v jisté profetičnosti obou jmenovaných autorů, neboť svými úvahami předznamenalí nový typ autorství. Diplomantovi se tudíž od prvotních východisek, přes definice klíčových témat a deskripci webu Písmák navíc s využitím zkušenosti vlastního zkusmého autorství daří text uzavřít do přehledného závěru, v němž byla potvrzena vstupní východiska. Potud by se zdálo, že je vše v pořádku.

Ovšem, jak již jsem naznačil, teoretické pole je značně chudé a je zároveň zdoluhavě parafrázováno a nekriticky přijímáno. Samotná diplomová práce je útlá (63 normostran), přičemž doporučený rozsah je v rozmezí 80 až 120 stran. Určité pasáže v textu vzbuzují pochyby, proč tam vlastně jsou, ne-li proto, aby práce nabyla. Není zřejmé, proč citovat uživatelské pravidla serveru Písmák, když by stačilo do poznámky umístit link (i s obrázky a jedním odstavcem komentáře nabyde práce o pět stran, s. 35–39), dále není jasné, proč do práce, v níž se autor hodlá věnovat fenoménu moderního internetového autorství, vkládat kapitolu o dějinách internetu, podobně jako i kapitolu o adaptaci internetu ve společnosti v celkovém počtu tří stran (s. 12–14). Dále není zjevná funkce autorské medailonky, kterou autor utvořil s odkazy na wikipedii (!). Navíc jsou v ní nadbytečné beletristické obraty (někdy téměř jako z pohádky) – „Ešte pred obdobím dominantného postavenia internetu na poli moderných médií žil a tvoril autor Roland Barthes, ktorého článok je jedným z dvoch ústredných diel tvoriacich podkladu tejto práce. Predtým, než sa k tomuto konkrétnemu článku dostaneme, priblížime si v stručnosti osobnosť Rolanda Barthesa“ (s. 15). Navíc

Barthes od začátku svojí kariéry nebyl předním představitelem strukturalismu, jak autor uvádí (tím se stává až ve svých více než padesáti letech), nýbrž marxisticky založeným kritikem. Nejenom tedy pokud jde o formální požadavek v počtu stran, ale také v parafrázích Barthesova teoretického založení se autor dopouští chyb. Několik nepřesností najdeme také ve shrnutí Smrti autora – na s. 18 autor nevyužívá „svůj“ slovník, jak se domnívá diplomant (pokud by něco jako vlastní slovník existovalo, nemohli bychom mluvit o smrti autora, neboť jeho totožnost by se přesunula do jeho slovníku), nýbrž slovník jazyka, v němž se stává autorem. Není také pravdou, že nová kritika je otřesená spolu s autorem (s. 18). Je tomu právě naopak: pokud se nové kritice podaří prosadit „smrt autora“, upevní svoji pozici ve sporu o legitimní výklad literárního díla.

Zásadnější námitka se týká centrální teze práce. Dochází vskutku na serveru Písmák ve falešné anonymitě autorství k naplnění Barthesovy proklamace? Autor si totiž velmi správně všímá toho, že je na tomto serveru autora zapotřebí nejprve zrodit (s. 43) – což je pravý opak toho, oč jde Barthesovi. Dále líčí svůj vlastní literární „neúspěch“ (stále na serveru Písmák), který valnou měrou přičítá tomu, že neměl dostatečně vybudovanou spisovatelskou prestiž (která vyžaduje jistou strategii: dávat o sobě vědět u ostatních, tím že jim komentuje příspěvky, jednoduše bojovat a budovat sociální viditelnost atp.). Nejde ani o to, že autoři Písmáka občas vystupují z anonymátu, nýbrž o to, že strategie, které autor popisuje, odkrývají daleko spíše než smrt autora tradičně chápané autorství. Není totiž zcela pravda, že autoři jsou na serveru Písmák bez historie, někteří sice ano, ale záleží čistě na nich, jestli vyplní formulář, kam o sobě mohou uvést základní údaje. Přitom i smyšlené životní údaje mají vliv na chápání textu, jelikož také fiktivní životopis poskytuje specifický kontext, který rozhodne o tom, jak budeme určité dílo nakonec číst (velmi výmluvný příklad poskytuje poměrně nedávná kauza s mystifikací autora u knih *Bílý kůň, žlutý drak*). A to i ve chvíli, kdy není kolonka personálií vyplněna – neboť jelikož je součástí identity spisovatele, nevyplnění značí hru na tajemství, hru na zapíranou identitu. Kromě toho autor uvádí, jak členové komunity jsou v kritikách cizích děl tvrdí a nevybíraví, což je však opět v přímém protikladu Barthesova usilování, neboť díla nemáme kritizovat – nemáme říkat, zda jsou dobrá, či nikoli, co na nich vylepšit, nýbrž je máme pouze číst, aniž bychom byli vůbec schopni říci, o čem jsou. Tudíž také vzájemná kritika uživatelů Písmáka představuje tradičně chápané autorství, neboť v této diskuzi nejde o nic jiného než o spor o literární hodnoty. Nenabízí tedy server Písmák naopak protikladnou podobu autorství, než jak ji známe z Barthesovy Smrti autora?

Jedná se o práci, která je přehledně strukturovaná, zároveň je však také útlá a nedosahuje dolní hranice požadovaného rozsahu, navíc obsahuje přebytečné pasáže, na některých místech se autor dopouští faktických chyb (někdy interpretačních), kromě toho bez kritického rozkrytí toho, co Smrt autora vlastně znamená, se nelze dobrat reflektovanějšího postoje, který by autora uchránil před snadným ztotožněním moderního kvazianonymátu internetu právě se smrtí autora. Tuto práci hodnotím jako dobrou, a to zejména s ohledem na přehlednost argumentační linie.